

detej / Sen'ko T.V. - Minsk: izdatel'stvo «Minsk». - 2002. - 187 s. 13. Smirnova E. Agressivnye deti / Smirnova E // Doshkol'noe vospitanie. -2003. № 4. - s. 62-67.

М.В. Замятина

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА АГРЕССИВНОСТИ СТУДЕНТОВ ВУЗа

В данной статье рассмотрены различные подходы к понятию "агрессия". Выявлены основные компоненты психологической структуры агрессивности. Представлены результаты экспериментального исследования психологической структуры агрессивности студентов высшего учебного заведения. Сделаны практические выводы о необходимости изучения всех особенностей агрессивности личности.

М.В. Замятина

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА АГРЕСИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У даній статті розглянуто різні підходи до поняття "агресія". Виявлено основні компоненти психологічної структури агресивності. Представлені результати експериментального дослідження психологічної структури агресивності студентів вищого навчального закладу. Зроблені практичні висновки про необхідність вивчення всіх особливостей агресивності особистості.

M. Zamyatina

THE PSYCHOLOGICAL STRUCTURE OF AGGRESSIVENESS STUDENTS UNIVERSITY

This article discusses different approaches to the concept of "aggression." The main components of the psychological structure of aggressiveness. Experimental results on the psychological structure of aggressive students in higher educational institutions. To draw practical conclusions on the need to study all the particularly aggressive personality.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2012

УДК 159

*Бондаренко В.В.,
м. Харків, Україна*

ПРОБЛЕМА ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНЬСЬКОЇ МОЛОДІ

У сучасній Україні проблема етнотолерантності стає все більш актуальною. У зв'язку з великою кількістю іноземних громадян, що прибувають в Україну в пошуках роботи або для навчання в університетах, гостро стає пи-

тання про толерантне ставлення до цих людей української молоді. Молодь - це насамперед майбутнє країни, її обличчя. Дуже важливо, щоб майбутнє покоління міг представити Україну на світовій арені, як гостинну і не ворожу країну, що дуже необхідно для підвищення статусу України.

На сьогоднішній день ми все частіше чуємо про конфлікти, що виникають між українськими громадянами, переважно молодого віку, та громадянами інших країн. Найчастіше конфлікти починають українські молоді люди, мотивуючи свої дії тим, що на них не так подивилися або щось не так сказали.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема етнотолерантності є однією з найважливіших проблем сучасного суспільства. Її дослідженню були присвячені праці А.Г. Асмолова, В.О. Бакальчук, Л.М. Дробижева та ін.. Також треба зазначити дослідження, які були представлені в книзі "Толерантність і культура міжнаціонального спілкування" під редакцією Журавльова Є.А. і Шаліна В.В. Одним з важливих вітчизняних досліджень є дослідження Паніної Н.В. (відношення українців до людей інших національностей). Проблемою соціально-педагогічної моделі формування толерантності у дітей та молоді займалась О. А. Грива. Одним із закордонних авторів, які вивчали принципи толерантності і етнотолерантності є Кристал Р. з роботою « Афективна толерантність».

Важливо зазначити, що принципи толерантності зазначені в Декларації, прийнятій Генеральною конференцією ЮНЕСКО (1995).

Метою даного дослідження було визначення рівня етнотолерантності української молоді

Виклад основного матеріалу. Прояв толерантності і саме поняття толерантності вивчають у психології, соціології, педагогіки.

Толерантність - це здатність без агресії сприймати думки, поведінку, форми самовираження і спосіб життя іншої людини, які відрізняються від власних.

У своєму широкому сенсі слово "толерантність" означає терпимість до чужих думок і вчинків, здатність ставитися до них без роздратування. У цьому сенсі толерантність є рідкісною рисою характеру. Толерантна людина поважає переконання інших, не намагаючись довести свою виняткову правоту. [1]

Передусім толерантність означає доброзичливе і терпиме ставлення до чогось або когось. Основою толерантності є відкритість думки і спілкування, особиста свобода індивіда і оцінювання прав і свобод людини. Толерантність означає активну позицію людини, а не пасивно-терпиме ставлення до навколишніх подій, тобто толерантна людина не повинна бути терпима до всього, наприклад до порушення прав людини або маніпуляцій і спекуляцій. Те, що порушує загальнолюдську мораль не повинно сприйматися толерантно. [1]

Терпимість до людей, що належать до іншої національності, припускає, що ми усвідомлюємо існування що ховаються під відмінностями подібностей

та ідентичності; наприклад, усвідомлюємо придатність окремих груп до людства в цілому. Толерантність відносно людей, які відрізняються від нас своїми переконаннями і звичками, вимагає розуміння того, що істина не може бути простою, що вона багатоліка, і що існують інші погляди, здатні пролити світло на той чи інший її бік. [2]

Етнічна толерантність особистості проявляється в різних критичних ситуаціях міжособистісного і внутрішньоособистісного вибору тоді, коли вироблені в іншому соціально-культурному житті етнічні стереотипи, норми і рішення, що постають перед особистістю, не спрацьовують, а нові норми або стереотипи знаходяться в процесі свого формування. Етнічна толерантність особистості виявляється і в певному сенсі формується в проблемно-конфліктних ситуаціях взаємодії з представниками інших етнічних груп".[5]

При розгляді питання етнічної толерантності заслуговують уваги, ознаки, які виділяються вітчизняними дослідниками, що свідчать про сформованість даної якості особистості, а також основні етапи її формування. Отже, етнотолерантність характеризується:

1) шанобливим ставленням до мов взаємодіючих; відсутністю образливих зауважень при допущенні помилок у промові; спробами вивчити деякі слова з іншої мови;

2) чітким поданням і умінням пояснити те, що не існує поганих народів, можуть зустрічатися тільки погані люди;

3) делікатним ставленням один до одного, при якому кожен прислухається до побажань іншого, може висловити свою думку;

4) прагненням і чіткою мотивацією у вивченні своєї та інших національних культур; використанням у повсякденному житті елементів своєї і чужої культури; бажанням брати участь у святах різних національностей;

5) відсутністю будь-якого виду придушення (насильства); наданням можливості (при наявності бажання) пояснювати свої звичаї і віру, без насадження з будь-якої сторони;

6) відношення між меншістю і більшістю характеризується участю всіх взаємодіючих у всіх справах. [3]

Формування етнотолерантності базується на наступних принципах навчання:

1) на визнанні того, що міграція характерна для багатьох країн і являє собою постійний процес в людській історії;

2) на визнанні того, що упередження (у тому числі етнічні) різною мірою властиві кожному індивіду, тому індивід не повинен засновувати свої дії, виходячи з них. [4]

Згідно мети статі було проведено дослідження. У ньому брало участь 72 людини. З них 35 школярів і 37 студентів. Дані були отримані за допомогою методики комунікативної толерантності Бойко, методики на виявлення рівня

агресивності Басса-Дарки, методу анкетування, методу "Незавершені речення"(тест Сакса-Леві) та методу вільних асоціацій.

У результаті ми отримали дані про те, що рівень етнотолерантності української молоді знаходиться на середньому рівні. Це говорить про те, що студенти - це вже досить сформовані особистості, у яких є свої установлені переконання і погляди на життя, але вони все ще не можуть контролювати свої почуття у повній мірі. У студентів підвищується рівень стереотипного мислення. Школярі - це ще не до кінця сформовані особистості. У наш час більшість школярів проводить час на вулицях, тому що у більшості батьків немає часу, щоб приділити дітям належної уваги або немає грошей, щоб визначити дітей в які-небудь гуртки. Отже, більшість підлітків проводить час на вулицях, намагаючись заповнити якусь порожнечу всередині себе або ж сидячи вдома перед комп'ютером. Порожнеча всередині може породжувати агресію, а до цього ще додаються різні фрази батьків спрямовані проти людей інших національностей, а також різні музичні групи, які виконують пісні націоналістичного характеру або різні гасла та ідеї расистського і націоналістичного характеру формують певні погляди у підлітків. Вони починають збиратися в групи і так формується покоління націоналістичного характеру.

Згідно з даними, отриманими при проведенні вищезазначених тестів, ми отримали такі результати.

На таблиці ми можемо побачити рівень толерантності студентів та школярів у процентному відношенні.

Таблиця – Таблиця розподілу рівня толерантності у студентів та школярів у процентному відношенні.

Рівень толерантності	Школярі	Студенти
Високий, %	31	52
Середній, %	51	34
Низький, %	18	14

Як ми бачимо більш високий рівень толерантності спостерігається у студентів, ніж у школярів. Це можна пояснити тим, що студенти можуть контролювати свої емоції і намагаються мислити раціонально. Їх оточення, в якому їм доводиться знаходитися змушує більш лояльно дивитися на оточуючих людей. Нами були опитані студенти технічних спеціальностей, а, як відомо, саме на таких спеціальностях присутня велика кількість людей інших національностей. Спілкуючись з ними, студенти розуміють, що іноземні студенти не представляють небезпеку і являються такими ж людьми, як і ми всі. У студентів їх світ проживання, навчання і відпочинку більш розширений, тому що студенти - люди дорослі, батьки не ведуть такий жорсткий контроль за ними, як це від-

бувається у школярів, тому студенти мають можливість бути в різних місцях і частіше зустрічатися з людьми інших національностей, ніж школярі.

У результаті нашого дослідження рівень толерантності школярів нижче, ніж у студентів. Це можна пояснити тим, що школярі – особистості, які до кінця не сформувалися, легко піддаються впливу, прагнуть якимось чином виділитися з натовпу і виявити в будь-яких формах свою індивідуальність. На відміну від студентів, у підлітків ще немає чіткої межі в розумінні «добре» і «погано». Можливо, більшість підлітків вважають, що прояв інтолерантності - це прояв індивідуальності.

Також підліткові дуже важливо належати до якоїсь групи. Одними з таких груп можуть бути групи націоналістичного характеру. В Україні є такі групи, деякі з них є політичними партіями. У таких групах є свій статут та ідеї, які вчать підлітки, а потім йдуть з такими ідеями в суспільство.

Висновки: Проблема етнотолерантності - це одна з основних проблем сучасного суспільства. Вона може бути вирішена, але для того, щоб її вирішити, потрібно докласти максимум зусиль. Потрібно створювати такі умови для підростаючого покоління, в яких вони зможуть розвиватися в напрямку етнічної толерантності, тому для того, щоб народи інших країн могли з повагою ставитися до українського суспільства, потрібно показати їм, що наше суспільство не вороже і ми відкриті для спілкування.

Список літератури: 1. Бакальчук В.О. Етнокультура українського суспільства у динаміці зовнішніх та внутрішніх тенденцій/ 2005. 2. Волочков А.А., Єрмоленко О.Г. Ціннісна спрямованість особистості як вираження смислотвірної активності // Психол. журн.2004. - Т.25 - № 2.- 3. 3 Третяк В.Г. Психологія толерантної активності суб'єкта // Суб'єкт, людина і психологія людського життя / Под ред. В.В. Знакової і З.І. Рябікіної. М.: Інститут психології РАН, 2005. 4. Шеффер Б., Скарабіс М., Шледер Б. Соціально-психологічна модель сприйняття чужого: ідентичність, знання, амбівалентність // Психологія. - 2004 - Т. 1 - №1. 5. Шлягіна Е.І., Еніколопов С.Н. Методи дослідження етнічної толерантності особистості /М.: Изд-во Моск. університету, 1993.

Bibliography (transliterated): 1. Bakal'chuk V.O. Etnokul'tura ukraїns'kogo suspil'stva u dinamici zovnishnih ta vnutrishnih tendencij/ 2005. 2. Volochkov A.A., Ermolenko O.G. Cinnisna sprjamovanist' osobistosti jak virazhennja smislotvirnoї aktivnosti // Psihol. zhurn.2004. - T.25 - № 2.- Z. 3 Tret'jak V.G. Psihologija tolerantnoj aktivnosti sub#ekta // Sub#ekt, lichnost' i psihologija chelovecheskogo bytija / Pod red. V.V. Znakovoj i Z.I. Rjabikinoj. M.: Institut psihologii RAN, 2005. 4. Sheffer B., Skarabis M., Shleder B. Social'no-psihologichna model' sprijnjattja chuzhogo: identichnist', znannja, ambivalentnost' // Psihologija. - 2004 - T. 1 - №1. 5. Shljagina E.I., Enikolopov S.N. Metody

issledovaniya jetnicheskoj tolerantnosti lichnosti /M.: Izd-vo Mosk. universiteta, 1993.

В.В. Бондаренко

ПРОБЛЕМА ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

В даній статті розглядається актуальна проблема етнічної толерантності української молоді. Вивчається рівень етнотолерантності української молоді, відношення української молоді до людей інших національностей. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані для підвищення рівня етнічної толерантності в української молоді.

В.В. Бондаренко

ПРОБЛЕМА ЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ МОЛОДЁЖИ

В данной статье рассматривается актуальная проблема этнической толерантности украинской молодёжи. Изучается уровень этнической толерантности украинской молодёжи, отношение украинской молодёжи к людям других национальностей. Практическое значение полученных данных в том, что они могут быть использованы для повышения уровня этнической толерантности у украинской молодёжи .

V. Bondarenko

THE PROBLEM OF THE UKRAINIAN YOUTH'S ETHNICAL TOLERANCE

In this article the present-day problem of the Ukrainian youth's ethnical tolerance is analized. The level of the Ukrainian youth's ethnical tolerance and their attitude towards other nationalities is investigated. The practical importance of the received facts is that they can be used for making the level of the Ukrainian youth's ethnical tolerance higher.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2012

УДК 159

*Приймак Е.А.
м. Харків, Україна*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО СТИЛЯ РУКОВОДСТВА

Исследование особенностей демократического стиля руководства организацией в рамках психологии управления имеет особую актуальность, так как стиль управления руководителя своими подчиненными во многом определяет